

Rusina N.H.
Rivne State Agricultural College

METHODICAL APPROACHES TO STRUCTURE AND CONTENTS OF TEACHING AND MANUFACTURING PRACTICE LAND MANAGERS

Summary

In the article the importance of training and production practices in training of surveyors has been revealed. The methodical approaches to the structure and practices, as well as their content have been determined. The analysis of key factors influencing the process of acquisition and improvement of skills and abilities during the practical training of surveyors has been conducted.

Keywords: professional land surveyor, practical training of land surveyor, educational and industrial practices.

УДК 37.013.42+007

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ПІДЛІТКІВ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У КОНТЕКСТІ НОВИХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Трифаніна Л.С.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Стаття присвячена питанню формування інформаційної культури підлітків в сучасному інформаційному оточенні. Представлена характеристика інформаційного оточення. Визначені засоби інформації та їх роль у повсякденному житті підлітків. З'ясовано поняття «безпека особи», як необхідного для формування системи забезпечення соціальної безпеки, та проаналізовано її структуру. Розглянута соціальна безпека, як невід'ємна частина діяльності сучасного суспільства. Акцентовано увагу на інформаційній безпеці підлітків, як складової соціальної безпеки. Обґрунтована важливість інформаційної культури в захисті підлітків від шкідливого інформаційного впливу.

Ключові слова: інформаційне оточення, засоби інформації, безпека особи, інформаційна культура, соціальна безпека підлітка, інформаційна безпека підлітка.

Актуальність. У продовж останніх років актуалізується значення впливу інформаційного оточення на формування та розвиток особистості. Відбувається це переважно завдяки технічному прогресу, який несе з собою не лише нові величезні позитивні можливості, а й не менші небезпеки. Саме тому виникає питання про необхідність інформаційної безпеки особистості, стає актуальною проблема відбору змісту інформаційного оточення дітей, формування в них навичок інформаційної культури.

Інформаційну культуру як фактор розвитку сучасного суспільства представлено в працях О. Малишевського, К. Коперсака, В. Пожуєва та ін. Інформаційна культура як об'єкт педагогічного дослідження відображена в дослідженнях І. Смирнова, Л. Філіппова та ін.

Вперше термін «інформаційне оточення» визначив Е. Семенюк, в подальшому цим питанням займалися О. Тіхоміров, А. Єршов, А. Суханов.

Інформатизація суспільства представлено в працях А. Ракітова, В. Глушкова, А. Дородніцина та ін.

Інформаційна безпека підлітків як проблема знайшла відображення в працях В. Костицького, М. Семенюка, В. Кудіна, Л. Сокирської, В. Виноградової, Г. Філонова та ін.

Проте аспект формування інформаційної культури підлітків в контексті інформаційної безпеки сучасного суспільства недостатньо відображено в теорії та методиці сучасної соціально-виховної роботи.

Тому **метою нашої статті** є теоретичне обґрунтування важливості формування інформаційної культури підлітків як фактору інформаційної безпеки в сучасному суспільстві.

В ХХІ ст. все глибше усвідомлюється той факт, що інформація є одним із найважливіших видів ре-

сурсів суспільства (разом з сировинними енергетичними, продовольчими, трудовими та фінансовими). При цьому дуже важливо, що на відміну від більшості інших видів, інформаційні ресурси не належать до числа кінцевих, непоповнючих – вони принципово невичерпні. Інформація визначає собою різні аспекти життя як окремої особистості, так і всього суспільства. Наші основні проблеми пов'язані вже не з матеріальними факторами. На думку Р. Джерардо «Ми живемо як суспільні істоти в океані інформації, створеною нами». Потреба інформації – одна з базових потреб людини. Не менш важлива, ніж потреби фізіологічні – їжа, сон, тепло тощо. Будь-яка людська діяльність нерозривно пов'язана з обміном інформацією.

Інформаційні потреби суспільства безперервно зростають. Вони задовільняються в певному інформаційному оточенні. Поняття «інформаційне оточення» стало настільки важливим сьогодні при вивченні питання інформаційної проблематики, що дуже часто вживається вченими і спеціалістами.

Інформаційне оточення включає в себе мікрооточення (це знання та навички, які формуються завдяки єдиній програмі навчання) та макрооточення (це сукупність інформаційних потоків, впливаючи на кожну особистість). Інформаційне оточення, в якому живе особистість залежить від місця (країни, континента, міста тощо), часу (насамперед від епохи), соціально-демографічних та інших обставин.

Інформатизація суспільства вимагає вдосконалення інформаційної культури учнів. Вміння знаходити і використовувати потрібну інформацію є важливим елементом системи освіти, де ефективність навчання напряму залежить від інформаційної культури учнів. Мета освіти навчити учнів пізнавати закономірності й перспективи розвитку

інформаційного суспільства, орієнтуватися в потоках документів і масивах інформації, знати її основні джерела, уміти орієнтуватися й оптимально використовувати мережеві інформаційні ресурси.

Зважаючи на інформатизацію сучасного суспільства, зростаючу роль мас-медіа у формуванні суспільної свідомості виникає потреба захисту підлітків від шкідливого інформаційного впливу на їхнє соціально-психологічне здоров'є. Адже пропаганда в кіно- та відеофільмах, публікаціях певних ідеологем, настанов і принципів, може серйозно вражати психоемоційну систему соціуму – груп і окремих осіб, що часто є відверто шкідливими, руйнівними в духовному та соціальному сенсах.

Засоби масової інформації, зокрема телебачення, є одним із потужних чинників вливу на інформаційне виховання підлітків котрим властиві нестійкі ціннісні орієнтації. Варто наголосити, що діяльність ЗМІ спрямована в основному, на заробіток коштів, затямарила загальносуспільні проблеми виховання і культурного розвитку суспільства.

Популярність поганих, вульгарних фільмів та телевізійних передач – це проблема сучасної інформаційної культури. Телебачення зробило ці фільми доступними для всіх вікових категорій населення. Дуже важко стало контролювати перегляд таких фільмів та передач підлітками. Фільми жаків цілком здатні травмувати психіку підростаючого покоління. Нічого гарного не дасть перегляд фільмів із надто важкими сценами, еротичними сценами, а також зі сценами насильства. Дуже популярні, на жаль, так звані молодіжні комедії. Через ці фільми підлітки засвоюють, насамперед, збоченне, спотворене розуміння кохання і взаємин статей. Молодіжні комедії буквально нашпиговані надзвичайною вульгарністю й цинізмом [3, с. 9-11].

Останнім часом на телебаченні стали також дуже популярні аніме. Слід розуміти, що аніме (японські мультфільми) зовсім не такі безневинні, як це може видатися. Є чудове аніме, з дуже глибоким, мудрим змістом. Але є й такі, де демонструють жахливу жорстокість, яскраво виражено еротичність персонажів. Часто герої в аніме ведуть антисоціальний спосіб життя.

Існують також геть божевільні напрями в аніме. Яскравий приклад – «гуро» – комікси з розчленуванням трупів, завданням витонченим садистських травм, крайні форми садомазохізму, канібалізм. Або «хентай» – японські порно-мультитики. Японська анімація міцно зайняла своє місце у світовій культурі, так як уже було згадано вище є дуже хороші аніме-мультифільми (приклад – «Віднесені привидами»). Але є й дуже небезпечні течії.

Негативний вплив ЗМІ може виявлятися і в маніпуляціях індивідуальної та суспільної свідомості. Такий підхід до подачі інформації демонструють деякі канали телебачення. Зміст програм ґрунтується на незмінній біологічній природі людини, при цьому вплив соціальних умов нівелюється. Тому керівники тих чи інших ЗМІ вважають, що не існує необхідності в знищенні домінуючих насильницьких програм – вони зумовлені бажанням суспільства. Існує думка, що програми розважального характеру не мають ідеології. Результатом такої роботи ЗМІ стає суспільство, яке перестає сприймати програми іншого змісту, адже свідомість запрограмована з дитинства. В. Шульгін відзначив, що телепередача не може миттєво змінити настанови особи. Проте, звісно, це можливо досягти щоденним нав'язуванням певної інформації.

Музика є одним з ефективних засобів інформаційного виховання. Сучасна естрадна музика за-

знала багато перетворень. Це проявляється у підтримці створення та трансляції через телебачення неясних аудіовізуальних творів, аби вони надалі користувалися популярністю у підлітків. Наразі від їх якості залежить формування просоціально чи антисоціально спрямованої системи цінностей особистості. Сучасна естрадна музика у вигляді аудіовізуальних творів (відеокліпів) як невід'ємна складова телебачення має особливу вагу для підлітків. Вона діє на соціальність особистості, її світогляд, естетичні вподобання, соціалізацію, виконує об'єднувальну функцію.

Т. Адорно, характеризуючи американський підхід до маніпулювання свідомістю через музику, відзначив, що реальні потреби в якійсь музиці не завжди відповідають дійсності, а безумовне прийняття всього, що пропонується, виконує відволікаючу роль: «вона сприяє тому ж, чому служить сьогодні більша частина культури: завадити людям задуматися над собою й над світом, створити в них ілюзію, ніби все гаразд, все на місці в цьому світі, якщо в ньому такий достаток приємного та веселого». Простежується це здебільшого на музичних каналах та є найактуальнішим стосовно підростаючого покоління, оскільки українські вчені (В. Дряпика, І. Зверева, Л. Коваль, Т. Фурсенко, С. Хлебик) визнають пріоритетність музики у дозвіллі учнів, а значить і в соціальному розвитку. [5, с. 31-32]

На жаль, вельми яскраво в аудіовізуальних творах презентується сексуальність, одностатеві стосунки, зухвалий стиль поведінки, паління, вживання алкоголю, наркотиків тощо, тобто приклади асоціальної, а інколи антисоціальної поведінки, зображення яких деморалізує молоду людину. У підлітків чільне місце посідають пісні про кохання, а аудіовізуальні твори підтримують інстинктивну поведінку, яку активно пропагують. Музичні канали, які ставляться безвідповідально до відбору аудіовізуальної продукції, не сприяють окультуренню, соціальному розвитку нової генерації підростаючого покоління.

Безліч музичних гуртів, популярні серед підлітків, продукують пісні з дуже сумнівними текстами, сповненими туги, песимізму й відрази до людей. У сюжетах пісень – протистояння з суспільством, зневага до закону, кримінальні розборки, наркотичний кайф тощо. Шкідливий вплив такої музики очевидний, достатньо бодай того, що вживати легкі наркотики вже стає модно. Підліток своїм чуйним серцем, ще довірливою душею, шукаючи себе у суспільстві і в житті, вбирає усе це як губка. Улюбленні музичні гурти формують у нього моделі поведінки і систему цінностей. Замість справжнього осмислення складної музики, замість долучання до великих традицій у мистецтві. Він знову отримує сурогат украй низької якості й отрує ним себе.

Найактивнішими прихильниками відеокліпів є підлітки. Для них привабливі зірки естради, оскільки вони відображають модні тенденції як у поведінці дозвілля, так і в зовнішньому вигляді. Ідентифікуючи себе із музичним кумиром, молоді люди таким чином здобувають престиж у колі однолітків. Тому відповідність відеокліпів суспільній моралі, в основі яких закладений просоціальний сюжет, має великий соціально-виховний потенціал.

Підлітки, через несталість певних життєвих позицій та якостей знаходять опору в ЗМІ та мистецтві, шукаючи взірці для наслідування. Проте підростаюче покоління, в демократичній країні має бути завжди метою, задля якої твориться світ, і ні в якому разі не засобом заробітку.

Суспільство, в залежності від політико-економічного устрою, може пригнічувати чи підсилувати

«розквіт» особистості, проте інформаційне виховання повинно зрівноважити духовний та моральний поступ загальнолюдської культури. Цей поступ є результатом інформаційного виховання, який визначається певною системою цінностей, що транслюють ЗМІ. Члени суспільства мають пам'ятати, що вони також впливають на формування поведінки індивіда та перетворення ним навколишнього світу відповідно до свого внутрішнього.

Сучасні підлітки в Інтернет-мережі сьогодні найчастіше обирають спілкування в соціальних мережах та участь в онлайн іграх. Відсутність сторінки у соціальній мережі скоріше стає винятком. Соціальні мережі стали чудовим і зручним засобом зв'язку і не тільки: тут можна отримати доступ до величезної колекції музики, фільмів, книжок, ігор, корисних і не дуже; знайти групи за інтересами, прочитати свіжі новини і багато іншого. Таким чином, соціальні мережі сьогодні формують повноцінне віртуальне середовище проживання.

Основна небезпека соціальних мереж полягає у недосконалому реальному світу. Не формуються життєво необхідні навички праці у колективі, спільної творчості, підлітки не вчаться добровільно брати на себе відповідальність.

Онлайн-спілкування має інші норми й правила поведінки, інші етичні стандарти. Тут немає обміну «живою» енергією між співбесідниками, немає жестів і міміки, немає інтонації в голосі, немає флюїдів атмосфери спілкування. У віртуальному спілкуванні не працює найважливіший механізм – емпатія, вроджена здатність відчувати те, що відчуває співбесідник, активно співпереживати. Усе це і є фундаментальною відмінністю «живого» спілкування від віртуального.

Агресивну антикультуру пропагує славнозвісний «тролінг» – навмисна хамовита, провакаційна, образлива поведінка в інтернет-дискусії. Мета тролля – довести співбесідника до сказу, розпалювання чвар, провакування взаємних образ тощо. Бути тролем у певному інтернет-середовищі вважають почесним.

Віртуальна анонімність викликає ефект «онлайн-розгалумування» – підлітки дозволяють собі в інтернеті таку поведінку, такі висловлювання, які ніколи б не дозволили в реальному світі.

Інтернет-соціалізація прищеплює у більшості випадків украй потворні соціальні навички. Якщо підліток більше спілкується в інтернеті, ніж «наживо», то він неминуче опановуватиме норми саме онлайн-спілкування й обов'язково застосовуватиме ці норми у житті. Картина, коли підліток пишається не власними успіхами у навчанні чи секції, а тим, що він успішний троль – страшна, зловісна картина.

В інтернеті можна знайти багато фільмів і музики. Питання полягає у якості цього контенту. На YouTube, наприклад можна знайти не тільки чудові лекції або пізнавальні передачі, а й вельми гідні відеопродукти. Яскравий приклад – передача «+100500». Це осердя огидної вульгарності, дурного жосткого гумору, розкутості й нецензурної лайки у кожному десятихвилинному випуску. Проект має шалену популярність. Підлітки починають наслідувати ведучого, що кривляється, повторювати його «круті жарти», копіювати його нахабний тон [2, с. 105-107].

Віртуальний світ пропагандує також молодіжні депресивні субкультури, які є вкрай підступною небезпечною пасткою на шляху становлення особистості. Особливо небезпеку вони несуть для підлітків, тому що світ навколо нього різко ускладнюється, виникають нові проблеми й турботи. В душу вриваються невідомі досі переживання, при цьому – ще поки надзвичайна вразливість і піддатливість особистості,

що формується. Підлітки здоволі чутливим серцем і тонким внутрішнім світом пристрасно шукають філософські стовпи світобудови, затято з максималізмом намагаються осягнути основи буття. У цьому складному періоді життя підліток шукає спосіб самовираження, своє місце в суспільстві. Він гостро потребує відчути свою незалежність і свою самостійність. Йому дуже важко з цим впоратись. Усі без винятку депресивні субкультури експлуатують ці прагнення і проблеми, цю природну енергію підлітка.

Підлітки засвоюють моделі поведінки з переглянутого, отримують мірило поганого і гарного, тому що вони ще не вміють «фільтрувати» інформацію, їх система цінностей і переконань ще тільки формується.

Таким чином, підліток перебуваючи в інформаційному суспільстві повинен бути захищеним від шкідливого впливу інформації.

У контексті нових сучасних викликів суспільства набуває важливого значення інформаційна культура підлітка, яка є фактором його соціальної безпеки. На думку Е. Лисицина найбільш відповідним ері інформації є розширення самого поняття соціальної безпеки і визначення її як «міри відсутності загрози правам і свободам особи, базовим інтересам і цінностям суверенної держави». Соціальна безпека є невід'ємною частиною діяльності суспільства, держави, світової спільноти. Визначення такого поняття як «безпека особи» є вкрай необхідним для формування системи забезпечення соціальної безпеки. Безпека особи – це стан захищеності від загроз і небезпек для життя і здоров'я, майна, прав, гарантій та свобод людини, її здатність до самозахисту. Безпека особи складається з двох частин – зовнішньої і внутрішньої. Зовнішня зумовлена націленістю держави та суспільства на задоволення інтересів і потреб особи та захист від потенційних та реальних загроз і небезпек. Внутрішня – це власна здатність особи до запобігання та уникнення загроз, які перешкоджають її нормальній життєдіяльності та розвитку.

Отже, можна зробити висновок, що соціальна безпека підлітка – це стан захищеності підлітка, при якому забезпечуються соціальні умови та блага, що визначають якість його життя та гарантують мінімальний ризик як для життя, так і для фізичного та психічного його здоров'я.

В категорію «соціальна безпека підлітка» входить стратегічне поняття «інформаційна безпека підлітка», як її складова. Розглядаючи поняття «інформаційна безпека підлітка», саме в широкому розумінні цього концепту, є мінімізація рівня загроз комунікаційним та інформаційним правам і свободам особи. [1, с. 15]

Формуючи інформаційну культуру підлітка ми фактично надаємо можливості самостійно впоратись з інформаційними потоками, яка в результаті забезпечує успішну соціалізацію підростаючого покоління. Інформаційна культура змінює інформаційне оточення в кращий бік. Вона прищеплює здорову систему цінностей.

Встановлення чітких бар'єрів, які б захищали життєво важливі інтереси особистості, сприятиме виявленню та ідентифікації загроз інформаційного простору, запобіганню їх негативному впливу. Психічне здоров'я підростаючого покоління може забезпечити тільки інформаційна культура.

Отже, формування інформаційної культури набуває важливого значення в захисті підлітків у сучасному інформаційному оточенні. Для того щоб захистити підростаюче покоління від моральної деградації, допомогти формуватися духовно гармо-

нійною, соціально активною особистістю потрібно орієнтуватися в сучасних інформаційних потоках. Інформаційна культура дає величезні можливості підліткам взаємодіяти з найрізноманітнішою інформацією самостійно, формувати стійкі соціальні моделі. Вона створює умови для саморозвитку,

самовиховання й самовдосконалення індивідуума, підвищує загальну соціальну культуру.

Саме тому нашим подальшим дослідницьким завданням стане розробка та впровадження педагогічних умов, змісту та методів формування інформаційної культури молодших підлітків.

Список літератури:

1. Зернецька О. Інформаційна безпека в інформаційному суспільстві / О. Зернецька. // Соціальний захист. – 2012. – № 6. – С. 14-16.
2. Лисенко Ю. Засоби масової інформації як чинник впливу на соціальне виховання підлітків / Ю. Лисенко // Психолог. – 2005. – № 25. – С. 103-109.
3. Семенюк Е. Информационный подход к познанию действительности / Е. Семенюк. – Киев: Наукова думка, 1998. – 223 с.
4. Семенюк М. Як захистити дітей від шкідливого інформаційного впливу / М. Семенюк. // Соціальний захист. – 2012. – № 6. – С. 14-15.
5. Сокирська Л. Підлітки та засоби масової інформації / Л. Сокирська // Соціальний педагог. – 2013. – № 12. – С. 30-32.

Трифанина Л.С.

Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова

ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА ПОДРОСТКОВ АК ФАКТОР СОЦИАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В КОНТЕКСТЕ НОВЫХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ВЫЗОВОВ

Аннотация

Статья посвящена вопросу формирования информационной культуры подростков в современном информационном окружении. Представлена характеристика информационного окружения. Определены средства информации и их роль в повседневной жизни подростков. Выяснено понятие «безопасность личности», как необходимого для формирования системы обеспечения социальной безопасности и проанализировано её структуру. Рассмотрена социальная безопасность, как неотъемлемая часть деятельности современного общества. Акцентируется внимание на информационной безопасности подростков, как составляющей социальной безопасности. Обоснована важность информационной культуры в защите подростков от вредного информационного воздействия.

Ключевые слова: информационное окружение, средства информации, безопасность личности, информационная культура, социальная безопасность подростка, информационная безопасность подростка.

Trifanina L.S.

National Pedagogical Dragomanov University

INFORMATION CULTURE OF TEENAGERS AS A FACTOR OF SOCIAL SECURITY IN THE CONTEXT OF NEW SOCIAL CHALLENGES

Summary

The article discusses the problem of information culture of teenagers as a factor of social security in the context of new social challenges. The characteristics of information culture of teenagers in modern information environment are provided. The means of information and their role in the daily life of teenagers are defines. The concept of «security of the person» as a necessary prerequisite for the formation of system providing social security is determined and its structure is analysed. Social security is considered as an integral part of activity of modern society. The attention is paid to information security of teenagers as a part of social security. The importance of information culture in protection of teenagers from harmful information impact is proved.

Keywords: information environment, means of information, security of the person, information culture, social security of teenager, information security of teenager.